

Scenariusz zajęć

na podstawie opowiadania Katarzyny Majgier „Włoskie wakacje”

ze zbioru „Gorzka czekolada tom 2. Nowe opowiadania o ważnych sprawach”

Czas na przerobienie scenariusza: 2-3 godziny zajęć

Pomoce dla Edukator/a:

– fundacyjne opracowanie nt. wartości moralnych:

https://calapolskaczytadzieciom.pl/wp-content/uploads/2022/02/WpC-2021_broszura-dla-edukatorow.pdf

– fundacyjne opracowanie nt. dojrzałego radzenia sobie ze złością:

<https://calapolskaczytadzieciom.pl/dla-rodzicow/o-wychowaniu/jak-dojrzale-radzic-sobie-ze-zloscia/>

– fundacyjne opracowanie nt. więzi: <https://calapolskaczytadzieciom.pl/dla-rodzicow/o-wychowaniu/podstawowe-sposoby-okazywania-milosci-dziecku/>

– wywiad z dr Rossem Campbellem (fragment dotyczący złości i biernej agresji) <https://calapolskaczytadzieciom.pl/dla-rodzicow/o-wychowaniu/czy-umiemy-kochac-dzieci/>

– książki „Z dzieckiem w świat wartości”, „Wychowanie przez czytanie” autorstwa Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej;

– książka „Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka” Roberta Cialdini

– książka „Jak zdobyć przyjaciół i zjednać sobie ludzi” Dale’a Carnegie

Materiały na zajęcia: ww. zbiór opowiadań, duże kartki papieru/flipchart, pisaki

Cele zajęć:

Pomoc w realizacji podstawy programowej oraz kształtowaniu kompetencji i postaw młodzieży poprzez rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny i moralny, w tym:

1. Rozwijanie umiejętności pracy z tekstem literackim, nauczenie czerpania przyjemności i wiedzy z literatury, rozwijanie sprawności językowej i czytelniczej.
2. Wprowadzenie w zagadnienia z obszaru psychologii – m.in. wyjaśnienie uczniom istoty uczuć i emocji (reakcji organizmu lub zachowań pod wpływem uczuć) – czym są, czemu służą, czy dzięki poznaniu i właściwemu odczytaniu emocji można lepiej zrozumieć motywacje i zachowania własne oraz innych ludzi? Nazywanie i rozpoznawanie trudnych uczuć/emocji oraz mechanizmów psychologicznych. Kiedy się pojawiają, jak się przejawiają? Jak sobie z nimi radzić, np. ze złością?
4. Uświadomienie uczniom różnych rodzajów wartości oraz specyfiki wartości moralnych (służą wspólnemu DOBRU).
5. Ćwiczenie umiejętności logicznego i krytycznego myślenia, kulturalnej dyskusji bez przerywania mówiącym, argumentowania i spokojnego odpierania argumentów strony przeciwnej, analizowania, wnioskowania; ćwiczenie wypowiedzi publicznych.
6. Ćwiczenie uważnego słuchania i nawiązywania do wypowiedzi poprzedników – np. rozwijania myśli przedmówcy, podkreślania ważnych spostrzeżeń poprzedników (jako przeciwieństwo deprecjonowania/wyśmiewania).
7. Rozwijanie umiejętności szukania informacji w kilku różnych źródłach – internetowych (np. Wikipedia), książkowych (np. Słownik Języka Polskiego, książki dot.

psychologii, moralności i etyki, popularnonaukowe), bezpośrednio u autorytetów w danej dziedzinie.

8. Wpływ – poprzez lekturę, dyskusje, autorefleksję oraz osobiste doświadczenie pracy nad wybraną wartością przy tworzeniu prezentacji na jej temat – na budowanie większej samoświadomości i prawego charakteru młodzieży.

Przed zajęciami – propozycje dla Edukator/ki/a:

1. Przeczytaj opowiadanie „Włoskie wakacje”, zamieszczoną po nim rozmowę z doktor psychologią Teresą Jadczak-Szumilo oraz opisy pojęć psychologicznych i wartości moralnych (przed opowiadaniem i na końcu książki).
2. Wybierz do omówienia z uczniami emocje oraz terminy psychologiczne, które pojawiają się w opowiadaniu i rozmowie z psychologią (emocje: np. pycha, złość, upokorzenie, pogarda, narcyzm; terminy psychologiczne: więź, zasoby wewnętrzne).
3. Wybierz 3-4 wartości moralne, które są praktykowane lub łamane w opisanym historii (szacunek, uczciwość, życzliwość, przyjaźń, przyzwoitość, sprawiedliwość, mądrość).

UWAGA: Materiał w scenariuszu jest dość obszerny. Edukator/ka może skupić się na wybranych przez siebie, najważniejszych wątkach.

Lekcja 1 – Przebieg zajęć

1. Przeczytanie uczniom przez Edukator/kę/a opowiadania „Włoskie wakacje”.
2. Moderowanie dyskusji oraz refleksji uczniów nad postawami bohaterów:

A – DIANA:

- Jakie cechy ma Diana, narratorka, i co o nich świadczy? (egocentryzm, brak głębszych zainteresowań, pogarda dla innych, potrzeba dominacji i manipulacji, brak skrupułów i poczucia wstydu, powierzchowne ocenianie innych, obłuda, samooszukiwanie się, wyrachowanie, wyniosłość, nielojalność, sztuczność itd.)
- Co jest dla Diany cenne i ważne? Skąd czerpie przekonania o tym, jak należy postępować w życiu? (z obserwacji celebrytów, z zachowań i słów mamy). Czy jej zestaw przekonań/wyobrażeń na temat świata jest prawdziwy, czy fałszywy? Dlaczego?

Edukator/ka przypomina uczniom lub przedstawia na flipcharcie fundacyjny diagram wartości i podział na wartości materialne, moralne i pozamoralne.

- W której kategorii/kategoriach sytuuje się system wartości Diany? Czy są w nim wartości moralne? Przypomnijmy, co jest cechą charakterystyczną wartości moralnych (dążenie do wspólnego DOBRA)
- Kto w otoczeniu Diany ma podobny system wartości, co ona? (Sara, tata, mama, Antek czy Ola)
- Czy Diana jest szczęśliwa? Czy ma szansę na prawdziwą przyjaźń? Miłość?

B – DWÓR

- Jakie są powody przynależności rówieśników do „dworu” / „kliki” osoby kreującej się na samozwańczą królową lub przywódcę grupy?
- Jaka jest dynamika takiej grupy popleczników? (dwór stara się przypodobać i przewidzieć gust/opinie przywódczyni lub przywódcy, by się dostosować i nie wyróżniać, szczególnie na korzyść; brak wzajemnego szacunku w grupie, rywalizacja o względy szefowej/szefa, czasem wobec presji grupy słabsza charakterem osoba sprzeniewierza się swoim wartościom, by nie wypaść z łask przywódcy i grupy)
- Jak obecność kliki wpływa na klimat w klasie?
- Czy warto należeć do kliki? Co się zyskuje, co traci?

C – OLA

- Jakie cechy ma kuzynka Diany? (jest zrównoważona, szczerą, miłą, otwartą, swobodną, naturalną, prawdziwie zainteresowaną światem i ludźmi, przystępna, prostolinijna, ma ugruntowane poczucie własnej wartości, nie ma kompleksów i potrzeby uciekania się do strojów, manipulacji czy fałszu, by zdobyć znajomych i przyjaciół, nie potrzebuje brylować, by poprawiać sobie samoocenę)
- Jaki jest repertuar wartości Oli? (moralne: szacunek, uczciwość, lojalność; pozamoralne: wiedza, muzyka, poznawanie ludzi i świata, podróżowanie; materialne: przywiązuje do nich mniejszą wagę: nie ma smartfonu, kosmetyków, modnych ubrań, natomiast ceni książki)

D – ANTEK

- Jak można scharakteryzować Antka? (normalny – to komplement!, myślący, spostrzegawczy, wrażliwy, bez uprzedzeń, nie wywyższa się, ma trafny i sprawiedliwy osąd innych osób)

Do przemyślenia po zajęciach:

1. Jakie są koszty budowania swojej pozycji poprzez umniejszanie wartości innych ludzi?
2. Czy próba tworzenia fałszywego wizerunku daje większą wolność, czy ją odbiera?
3. Czy samozwańczy przywódcy lub królowe grup/klik mają świadomość kosztów emocjonalnych ich zachowania dla otoczenia (zarówno członków klik, jak ich ofiar), a także dla siebie?

Lekcja 2 – Przebieg zajęć

1. Krótkie przypomnienie przez uczniów treści opowiadania.
2. Edukator/ka czyta uczniom wywiad z psycholożką dr Teresą Jadczak-Szumiło zamieszczony po opowiadaniu. Zwraca uwagę na mechanizm psychologiczny więzi i narcyzm, jako skutek braku przywiązania – niezwykle ważnego mechanizmu przetrwania i kształtowania osobowości. Zachęca uczniów do późniejszego samodzielnego przeczytania opowiadania oraz wywiadu.
3. Dyskusja na temat kultury narcyzmu oraz cech narcyzów.
4. Jak współczesna rodzina i kultura tworzą narcyzów? W domu – brak czasu i UWAGI okazywanej dziecku, złe wzorce; w przestrzeni społecznej – nagradzanie popularnością medialną osób, które mają wybujałe ego, lubią błyszczeć; ciągłe światło na celebrytów.
5. Warto wyjaśnić uczniom wpływ uwagi dorosłych na rozwój i osobowość dziecka – ta wiedza przyda im się, gdy sami staną się rodzicami. Można też przekazać ją rodzicom uczniów.

UWAGA to forma energii, której dziecko i nastolatek niezbędnie i stale potrzebują do życia i zdrowego rozwoju, podobnie jak zasilania kaloriami z jedzenia. Pozytywna UWAGA rodziców i innych ważnych dla dziecka osób, np. nauczycieli – w tym okazywana mu akceptacja, szacunek, prawdziwe zainteresowanie, poświęcanie mu czasu, głębsze rozmowy, wspólne zajęcia, powstrzymywanie się od krytyki, bardzo popularnej „metody wychowawczej”, wyrażane uznanie/podziw – pozwala na harmonijny i pełny rozwój osobowości dziecka. Wyrazem głodu uwagi u dzieci i młodzieży jest na przykład – podsycane przez technologię – ciągłe sprawdzanie lajków pod własnymi postami w mediach społecznościowych w poszukiwaniu uznania. Głód emocjonalny, wynikający z braku zasilania pozytywną uwagą,

szacunkiem, życzliwością osłabia podobnie jak głód fizyczny i powoduje **anemię emocjonalną**. Osoba, która jej doświadcza, staje się bezsilna i bezbronna np. wobec ataków hejtrów internetowych, które mogą ją doprowadzić do depresji lub nawet samobójstwa.

Okazywana komuś **szczerą i pozytywną uwagę jest też wyrazem szacunku** do tej osoby i jest cenna dla każdego człowieka, również dorosłego. Jest zarazem formą **zasilania emocjonalnego** drugiej osoby: wzmacnia jej poczucie własnej wartości, a także daje jej siłę psychiczną oraz odporność na przeciwności; buduje też dobre relacje między ludźmi.

Zadanie:

1. Uczniowie w grupach po 3-4 osoby dyskutują nad kwestią uwagi:

- Komu i jak ją okazywać?
- Na czym polega pozytywna uwaga, na czym – negatywna.

2. Prosimy uczniów, by na flipcharcie zapisali hasłami w dwóch kolumnach lub po sobą:

- Co czujemy, gdy ktoś okazuje nam pozytywną, czyli naprawdę życzliwą uwagę, zachęca, inspiruje? (Czujemy spokój, zadowolenie, pozytywne pobudzenie, radość, poczucie mocy, inne?)
- Co czujemy, gdy ktoś kieruje w naszą stronę negatywną uwagę – jak krytykowanie, ośmieszanie, negatywne porównywanie z innymi, zastraszanie? (Złość, bezsilność, ból, smutek, lęk, zmieszanie, poczucie beznadziei itp.)

Porozmawiajmy:

1. Jakie wartości moralne stosuje osoba, która okazuje innym pozytywną uwagę? (szacunek, życzliwość, mądrość, przyjaźń, inne?)

2. Jakie antywartości demonstrują ludzie, którzy okazują innym, zwykle słabszym, negatywną uwagę – krytykują, wyśmiewają, upokarzają, zastraszają, ignorują lub prawią fałszywe komplementy? (pogardę, brak kultury i wychowania, złośliwość, małostkowość, ukryte własne kompleksy i lęki, złość na świat, błędne przekonania)

3. Dlaczego ludzie krzywdzą innych negatywną uwagą? (sami byli tak traktowani przez swoje otoczenie i odgrywają się na słabszych, mają błędne przekonania, że ludzi należy źle traktować, by zdobyć nad nimi przewagę, władzę lub sądzą, że w taki sposób pomagają innym w poprawie, nie rozumieją, że to boli – brak im empatii, inne?)

Do przemyślenia po zajęciach:

1. Jakie mamy osobiste doświadczenia z uwagą okazywaną przez innych – czy jest to uwaga prawdziwa, czy powierzchowna? Pozytywna czy negatywna? Życzliwa, czy fałszywa, podszyta złośliwością?

2. Czy sama/sam okazuję innym życzliwą, głębszą uwagę? Czy robię to zawsze, często, rzadko, nigdy? Dlaczego?

Lekcja 3 – Przebieg zajęć

1. Edukator/ka inicjuje rozmowę przypominającą wartości moralne, które pojawiły się w opowiadaniu – SZACUNEK, UCZCIWOŚĆ, SPRAWIEDLIWOŚĆ, ŻYCZLIWOŚĆ, PRZYJAŹŃ, MĄDROŚĆ (inne?) oraz kategorię wspólnego DOBRA jako pewnego ideału, do którego dążą osoby stosujące wartości moralne.

2. Następnie Edukator/ka wprowadza uczniów w istotę trzech wybranych wartości moralnych, np. UCZCIWOŚCI, PRZYJAŹNI i MĄDROŚCI. Uczniowie zapoznają się z definicjami ww. wartości, dyskutują o ich trafności, podają przykłady zachowań zgodnych z ww. wartościami moralnymi lub niezgodnych z nimi przedstawione w opowiadaniu oraz zaobserwowane w życiu.

Zadanie:

1. Uczniowie próbują zdefiniować pojęcie wspólnego DOBRA – jego istotę, składowe oraz sens orientowania się na nie w życiu społecznym. Edukator/ka może następnie przedstawić uczniom ideę wspólnego DOBRA na podstawie fundacyjnego opracowania na temat wartości moralnych lub przeczytać jego opis.
2. Edukator/ka rozpoczyna następnie dyskusję nad obecnością lub brakiem wartości moralnych zorientowanych na wspólne DOBRO w postępowaniu wielu osób we współczesnym świecie na przykładzie Internetu, mediów, gier polegających na wyzwaniach, które popychają do niebezpiecznych zachowań, hejt w sieci), innych.
3. Edukator/ka inicjuje rozmowę na temat pojęć z zakresu psychologii i socjologii, wprowadzonych na poprzednich zajęciach, jak: uwaga, narcyz, kultura narcyzmu, dwór/klika. Przypomina, że w psychologii narcyzm jest uważany za skutek zaburzeń w fazie rozwoju emocjonalnego oraz wpływu współczesnej kultury medialnej.
4. Edukator/ka przybliży uczniom krótko istotę teorii przywiązania/więzi, a następnie – np. na bazie fundacyjnego opracowania na podstawie cyklu wykładów dr Teresy Jadczak-Szumiło oraz książki Harvilla Hendrixa „Keeping the Love You Find” i/lub informacji, które można znaleźć w internecie np. pod hasłem „Teoria przywiązania Johna Bowlby’ego – przedstawia etapy rozwoju emocjonalnego człowieka, zadania rozwojowe na poszczególnych etapach oraz możliwe efekty zakłóceń przebiegu danej fazy rozwoju, które mogą wpłynąć na przyszłość dziecka.

Do przemyślenia po zajęciach:

1. Czy ludzie uświadamiają sobie, że każda ich decyzja czy działanie wobec innych jest efektem zastosowania lub odrzucenia przez nich wartości moralnych?
2. Czy w naszym postępowaniu powinniśmy się kierować kryterium wspólnego DOBRA? Dlaczego?

3. Jakie są przyczyny obecnego kryzysu wartości moralnych w świecie, odejścia przez wielu ludzi od myślenia o potrzebach innych, gdy realizują własne cele? Czy obecny kryzys ekologiczny ma związek z zaniechaniem wartości moralnych?